

for langt, men at venstrefløjens ledende personer nu så chancen for at få øget indflydelse i partiets ledende organer. Nok så vigtigt var det dog, at SF's højrefløj fuldstændig fejlvurderede stemningen i partiet, hvor vitterlig mange følte, SF var godt i gang med at sælge ud af principperne" (p. 180). Kongressen medførte en latent fare for en sprængning af partiet, da venstrefløjen fik flertal i hovedbestyrelse og forretningsudvalg, mens højrefløjen havde det i folketingsgruppen. Under devalueringsforhandlingerne i december 1967 fik venstrefløjen den første mulighed for at praktisere en hård og offensiv forhandlingslinje, som man havde ønsket tidligere og fået vedtaget på kongressen i juni. Den blev benyttet og SF's sprængning var en realitet. Dannelsen af VS forklares med de "helt modstridende taktiske opfattelser, der var mellem SF's venstre- og højrefløj, hvad angik hvilken forhandlingsmåde, SF skulle følge over for Socialdemokratiet" (p. 184). Denne modsætning havde ganske vist eksisteret hele tiden, men den fik først betydning, da SF efter valget i 1966 fik mulighed for direkte at øve indflydelse på regeringens politik.

Under en politologisk synsvinkel er Maders afhandling både interessant og nyttig. Den er nemlig en case-studie i et partistrategisk dilemma: spændingen mellem ønsket om at opnå konkrete lovgivningsresultater og ønsket om at føre en principiel og ren programmatisk linje. Dette dilemma befinder mange partier sig ofte i, men sjældent har det været så tydeligt og akut som for SF efter valget i 1966. Der eksisterer faktisk politologiske teorier om partiadfærd, der indirekte får støtte i Maders case-studie, specielt med hensyn til forskellen mellem et fløjpartis vælgere og aktivister (for eksempel hovedbestyrelsesmedlemmer) i ideologisk henseende - og deraf følgende handlingsmuligheder.

Erik Maders bog bør dog naturligvis ikke vurderes som et politologisk arbejde, men som et bidrag inden for den indledningsvist nævnte samtidshistoriske tradition. Den kan anbefales alle, der interesserer sig for den nyeste danske politiske historie, og politologer, der måtte savne empirisk materiale til afprøvning af teorier om partistrategi.

Erik Damgaard

Kaarle Nordenstreng, Kommunikationsteori, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck. 1979. 287 s. 99,75 kr.

Nordenstrengs bog om kommunikationsteori udkom første gang på finsk i 1975, dernæst på svensk i 1978 med undertitlen "om massmedierna och kunskapsprocessen i samhället". Bogen foreligger nu i dansk oversættelse med udbyggede refe-

for langt, men at venstrefløjens ledende personer nu så chancen for at få øget indflydelse i partiets ledende organer. Nok så vigtigt var det dog, at SF's højrefløj fuldstændig fejlvurderede stemningen i partiet, hvor vitterlig mange følte, SF var godt i gang med at sælge ud af principperne" (p. 180). Kongressen medførte en latent fare for en sprængning af partiet, da venstrefløjen fik flertal i hovedbestyrelse og forretningsudvalg, mens højrefløjen havde det i folketingsgruppen. Under devalueringsforhandlingerne i december 1967 fik venstrefløjen den første mulighed for at praktisere en hård og offensiv forhandlingslinje, som man havde ønsket tidligere og fået vedtaget på kongressen i juni. Den blev benyttet og SF's sprængning var en realitet. Dannelsen af VS forklares med de "helt modstridende taktiske opfattelser, der var mellem SF's venstre- og højrefløj, hvad angik hvilken forhandlingsmåde, SF skulle følge over for Socialdemokratiet" (p. 184). Denne modsætning havde ganske vist eksisteret hele tiden, men den fik først betydning, da SF efter valget i 1966 fik mulighed for direkte at øve indflydelse på regeringens politik.

Under en politologisk synsvinkel er Maders afhandling både interessant og nyttig. Den er nemlig en case-studie i et partistrategisk dilemma: spændingen mellem ønsket om at opnå konkrete lovgivningsresultater og ønsket om at føre en principiel og ren programmatisk linje. Dette dilemma befinder mange partier sig ofte i, men sjældent har det været så tydeligt og akut som for SF efter valget i 1966. Der eksisterer faktisk politologiske teorier om partiadfærd, der indirekte får støtte i Maders case-studie, specielt med hensyn til forskellen mellem et fløjpartis vælgere og aktivister (for eksempel hovedbestyrelsesmedlemmer) i ideologisk henseende - og deraf følgende handlingsmuligheder.

Erik Maders bog bør dog naturligvis ikke vurderes som et politologisk arbejde, men som et bidrag inden for den indledningsvist nævnte samtidshistoriske tradition. Den kan anbefales alle, der interesserer sig for den nyeste danske politiske historie, og politologer, der måtte savne empirisk materiale til afprøvning af teorier om partistrategi.

Erik Damgaard

Kaarle Nordenstreng, Kommunikationsteori, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck. 1979. 287 s. 99,75 kr.

Nordenstrengs bog om kommunikationsteori udkom første gang på finsk i 1975, dernæst på svensk i 1978 med undertitlen "om massmedierna och kunskapsprocessen i samhället". Bogen foreligger nu i dansk oversættelse med udbyggede refe-

renciaer til dansk kommunikationsforskning. Den danske udgave har fået undertitlen "- om massemedier, sprog og bevidsthed i samfundet".

Nordenstrengs grundlæggende intention med bogen er at give en overordnet behandling af kommunikationsprocessen i en bred samfundsmæssig orienteret retning. Udgangspunktet for bogen er ikke massekommunikation. Udgangspunktet er derimod en historisk filosofisk udredning, som danner baggrund for det egentligt kommunikationsteoretiske afsnit. I det første kapitel giver Nordenstreng en oversigt over udviklingen i kommunikationsformer, startende med talesprog over tegnsprog til nutidens informationseksplosion. Dette afsnit er sammenholdt med de efterfølgende mere filosofiske afsnit letlæseligt i sin oversigtskarakter, hvilket til gengæld ikke er tilfældet med de efterfølgende. Afsnittene om den objektive virkelighed og den subjektive bevidsthed samt afsnittene om bevidsthedsprocessen og socialisationsprocessen forekommer på mange måder at ville være altfavnende, hvorfor de ender med at blive så komprimerede, at de mister deres selvstændige værdi.

Nordenstreng gør meget ud af den samfundsmæssige bevidsthed, samfundet som det system, der producerer og regulerer bevidstheden. Hensigten er at påpege, at man ikke kan forstå massekommunikationen ud fra massemedierne selv, men ud fra den økonomi og den politik, der karakteriserer samfundet.

Hvor bogen nærmer sig det egentlige kommunikationsteoretiske er den stærkere end i de indledende afsnit. Kapitlet om den samfundsmæssige bevidsthed som politisk spillerum er spændende i sin diskussion af, hvad der påvirker opinionsklimaet. Trykket fra fakta omtales flere gange i bogen som et udtryk for den materielle virkelighed, som mennesket i kommunikationssamfundet også møder, selv om propaganda i den ene eller anden form eventuelt søger at bortlede opmærksomheden fra kedelige fakta.

Nordenstreng tager det som et uafvigeligt faktum, at demokratiets problem altid er forbundet med kommunikationsteoretiske spørgsmål. Sammenholdt hermed opfattes massekommunikation som en teknisk proces, hvormed man regulerer samfundsbevidstheden. Flere gange påpeges det, at massemedierne kan ses som en afløser for kirken. Massemedierne har overtaget en væsentlig del af kirkens tidligere samlende funktion ved at integrere folk i systemet samt ved at konservere deres meninger. Samtidig forventer Nordenstreng dog, at massemedierne kan blive et redskab for fornyelse gennem udvikling af bevidstheden.

I forskningsafsnittet gennemgås såvel teori som empiri, herunder tilbagegangen til opfattelsen af, at medierne er indflydelsesrige. Afsnittet er teoretisk spændende. Bogen giver på ingen måde en forskningsoversigt, hvilket Nordenstreng netop heller ikke ønsker. Hensigten er at give den brede kommunikationsteori i en samfundsmæssig ramme.

Med den hensigt der ligger bag bogen, skulle den kunne være velegnet til at indgå i en samfundsvidenskabelig uddannelse, - men det er min opfattelse, at værket ikke umiddelbart egner sig til en introduktion til området. Jeg er her enig med Nordenstreng, når han i forordet skriver, at den kan fungere som baggrundslæsning i forbindelse med studier i kommunikation og kommunikationsforskning. Det er nødvendigt, at man inddrager anden litteratur om kommunikationsteori og massekommunikation, idet bogen kun giver en oversigt over nogle af begrebsapparaterne og ligeledes kun en kortfattet oversigt over forskningen inden for området.

Karen Siune

Johan P. Olsen og Harald Sætren, Aksjoner og demokrati, Oslo: Universitetsforlaget, 1980, 288 s. Nkr. 135,00.

Bogen, der er udgivet som led i den norske magtudredning, udgør den første større undersøgelse af græsrodsaktionerne på grundlag af en interviewundersøgelse af et repræsentativt udsnit af befolkningen. Den bygger altså på en type data, der hidtil har været meget lidt benyttet i "græsrodsforskningen", og det kan derfor ikke undre, at den bryder med en række myter om, hvem der deltager i aktioner. (Der kan i øvrigt være grund til at gøre opmærksom på, at deltagelse i aktioner og deltagelse i græsrodsorganisationer ikke er det samme: Bag aktioner kan stå såvel græsrodsorganisationer og ad hoc-baserede aktionsgrupper som partier og organisationer; omvendt betegnes for eksempel beboerforeninger og lignende ofte som græsrodsorganisationer, uanset om de bruger aktioner som virkemiddel eller ej).

Fremstillingen er opdelt i 4 hovedafsnit. I det første formuleres dels bogens problemstillinger, dels præsenteres nogle hovedresultater fra en avisundersøgelse af græsrodsaktioner i 1954 og 1974. I del II undersøges den norske befolknings deltagelse i aktioner, medens del III omhandler græsrodsdeltagelsen hos 3 elitegrupper i det korporative beslutningssystem, embedsmænd i centraladministrationen samt ansatte og valgte tillidsrepræsentanter i arbejdsmarkeds- og erhvervsorganisationer. Endelig trækkes der i del IV en række konklusioner og perspektiveringer af resultaterne.

Hovedproblemstillingen har karakter af 5 hypoteser, der er udformet som modeller eller idealtyper. Langt den vigtigste af disse er "græsrodshypotesen", der er det centrale tema gennem hele bogen. Det skyldes, at den ud over det centrale participationsteoretiske spørgsmål om de ressourcetsvage gruppers deltagelse